

УДК 340.1

Василь Костицький,*докт. юрид. наук, професор,
академік Національної академії правових наук України,
професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка***Ірина Костицька,***канд. юрид. наук, старший науковий співробітник,
заступник завідуючого відділом
Інституту законодавства Верховної ради України*

ВІДПОВІДАЛЬНЕ ПРЕДСТАВНИЦЬКЕ ПРАВЛІННЯ ЯК ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ОСНОВА ФОРМУВАННЯ І ЗДІЙСНЕННЯ ВЛАДИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Стаття присвячена проблемам народного представництва, який розглядається як суспільний феномен. Автори поєднали свої попередні дослідження, присвячені проблемам представницької демократії і народного представництва (І. Костицька) та дослідження народного представництва як форми реалізації влади народом, який розглядається не тільки як джерело влади, але й як суб'єкт влади, що обумовило виокремлення представницької влади (парламент, президент, місцеве самоврядування) і функціональної влади (виконавча влада – державна і самоврядна, судова влада, атестаційна влада і контрольно-наглядова влада) як нове бачення питань поділу влади (В. Костицький) у контексті реалізації відповідального представницького правління.

Автори виходять з того, що явище народного представництва та парламентського представництва зокрема, сучасний демократичний розвиток суспільства і держави немислимий без функціонування і подальшого вдосконалення системи представницької парламентської демократії, яка вбирає в себе ряд демократичних інститутів, пов'язаних між собою механізмом вільних, рівних, загальних, періодичних виборів, що відбуваються шляхом таємного голосування і проходять в атмосфері загальної політичної участі суб'єкта влади Українського народу – виборчого корпусу, що передбачає високий загальнокультурний рівень нації. У рамках саме такої парадигми розвитку суспільства і держави окреслився та викристалізувався сучасний концепт відповідального представницького правління.

Автори розглядають поняття, характерні риси та ознаки відповідального представницького правління. В статті також представлений короткий аналіз двох основних концепцій представництва: «концепції дії» та «концепції правових відносин», за якими згідно з першою представництво інтерпретується як діяльність, тобто, сукупність дій, що полягають у здійсненні угод та інших юридичних дій однією особою (представником), який діє у межах повноваження від імені іншої особи – того, кого представляє (принципала), а за другою під представництвом вбачається система відносин, побудованих на правових нормах і спрямована на реалізацію інтересів і цілей принципала.

Досліджуються проблеми поєднання політичного представництва і правового представництва у системі влади, а також зарубіжний досвід, теорія і практика відповідального представницького правління на прикладі науково-теоретичного доробку відомих вчених та їх відображення у національному законодавстві різних держав. Автори приходять до висновку, що відповідальне представницьке правління може бути прочитане у сучасних умовах як одна із підстав посилення державно-правового впливу на перебіг суспільних подій в умовах нових глобальних викликів (змін клімату, масових переселень, світової пандемії, тероризму і т.п.).

Ключові слова: народне представництво, відповідальне представницьке правління, поділ влади, народ як суб'єкт влади, глобальні виклики, представницькі органи влади, функціональна влада.

Утвердження в Україні демократичної правової держави передбачає неодмінне досягнення раціонального балансу між потребами суспільства і особи, держави і людини та громадянина, суспільства і держави. Останні виклики сучасного глобально-

го розвитку продемонстрували актуальність вирішення цих проблем не тільки у політико-правовій практиці, але й у сфері науки. Виділимо тут теоретико-правові складові, оскільки вищенаведене обумовлює перегляд ряду усталених підходів до розуміння

і призначення права у сучасному суспільстві [31, с. 3-13]. В умовах кліматичних загроз, розростання пандемії, поширення тероризму постає питання про новий зміст соціальної відповідальності держави, про її завдання поєднати принципи лібералізму, примату прав і свобод людини як найвищої цінності та права соціуму, тобто мова йде про нове прочитання таких фундаментальних категорій, як парламентаризм і вибори, конституція і верховенство права, відповідальний уряд і відповідальне урядування, що зрештою зводиться до потреби розгляду проблеми відповідального представництва. Адже згадані інститути та категорії є не просто формами здійснення влади, але і незаперечними правовими цінностями, що створюють своєрідний аксіологічний підмурок функціонування влади.

Тому питання запровадження та функціонування відповідального представницького правління в Україні, а, як показує практика боротьби з поширенням коронавірусу, і для інших держав, набуває першорядного значення саме в контексті курсу на розбудову демократичної правової держави.

Підґрунтя теоретичного концепту відповідального представницького правління складає категорія представництва, добре відома правовій науці та практиці ще від античної доби. Невипадково Г. Єллінек ідею представництва відносив до першопочаткових правових поглядів людини [5, с. 418]. Відповідно, представництво розглядається як суто правовий феномен. Воно, зокрема, визначається як «здійснення якоюсь особою (представником) юридичних дій на основі і в межах певних повноважень від імені іншої особи — того, кого представляють» [2, с. 365]; вчинення правочинів та інших юридичних дій однією особою (представником) від імені та в інтересах іншої особи згідно з довіреністю або в силу закону [3, с. 1064].

Становлення ідеї представницького правління відбувається в період західноєвропейського Середньовіччя [1, с. 46; 4; 8, с. 218] та пов'язане із взаєминами усередині католицької церкви, а також між містами і феодалними монархами, хоч деякі сучасні дослідники (як-от Б. Манен) схильні шукати його витоки ще в давньоафінській демократії [6, с. 15-16].

Поступово ця ідея набула характеру концепції відповідального представницького правління, неодмінним елементом якого став парламент як вищий колегіальний та представницький орган нації.

Натепер слід констатувати, що, попри наявність солідного корпусу наукових досліджень, які окреслюють сутність представницької системи, народного представництва

та його інваріанти, з одного боку, та концепцій юридичної відповідальності держави і парламенту, з другого боку, проблематика відповідального представницького правління як необхідної теоретико-правової основи для моделювання влади досі не стала узвичаєною у вітчизняному конституційно-правовому дискурсі.

Але ж вираз «представницьке правління», як пише французький дослідник П. Розанвалон, вперше був вжитий ще у листі американського політичного діяча О. Гамільтона у 1777 році. Потім вже більш систематично воно використовувалося на початку 1790-х років — в першу чергу відомими мислителями Т. Пейном, Ж. Кондорсе, Е. Ж. Сійєсом. При цьому, Е. Ж. Сійєс у своїх «Основах суспільного устрою» розрізняв два тлумачення представницького правління, з яких тільки одне є демократичним, хоча обидва засновані на виборності і, отже, застосовні до великих і населених територій. В одному випадку мова йде про «заохочення партійних консультацій на місцевому рівні», в іншому — лише про «делегування представників в центральну асамблею» [7, с. 216].

У сучасній науці цей феномен аналізується переважно через призму демократичного дискурсу, зокрема концепцій «конкурентної» демократії (як способу здійснення електоральної конкуренції за владу) (Й. Шумпетер, Р. Даль, Дж. Сарторі, Дж. Х. Хеллоуел, Дж. Шапіро та ін.) та «учасницької» демократії (як способу забезпечення участі громадян в управлінні справами держави) (Дж. Дьюї, Дж. Д. Коул, В. Остром, С. Сіндер, М. Дж. Скінмор, М. К. Тріпп, А. Турен та ін.) [7, с. 217], що співпадає з оголошеним на початку статті підходом авторів до визначення відповідального представницького правління як основи формування і функціонування всього механізму державної влади.

Відповідальне представницьке правління у найзагальнішому вигляді розглядається як система механізмів обмеження владного свавілля [9, с. 42]. У цьому сенсі відповідальне представницьке правління слід вважати складовою частиною системи обмеження влади як більш широкого за змістом політико-правового феномену [10; 11, с. 47-54]. У межах такого правління «для забезпечення легітимності публічної влади конституція виражає формалізацію повноважень і відповідальності органів публічної влади. Здійснення ефективного публічного управління залежить від зворотних зв'язків із народом та визначення форми впливу народу на управлінські рішення у суспільстві» [12, с. 266]. На нашу думку, сьогодні є підстави говорити про те, що відповідальне представницьке правління не може

бути обмежене тільки інститутом парламентаризму, але й має охоплювати також інститути президенства та місцевого самоврядування [13, с. 47-50; 14, с. 27-34], що обумовлено як рівнем легітимності президента, обраного усім народом, так і його місцем у системі органів влади та правом представляти державу, творену народом [15; 16].

При цьому, згідно з висновками американських учених, представницьке правління, визначене конституцією і відповідальне перед народом на основі загального всенародного періодичного волевиявлення, взагалі належить до числа визначальних ознак конституціоналізму [17, с. 41-42; 18, с. 62-63]. Нині, у контексті моделі відповідального представницького правління, зокрема, представництво та відповідальність тісно поєднуються в одному дискурсі західної політології та конституціоналістики [19; 20].

У зарубіжному праві представництво розглядається щонайменше у трьох основних значеннях: як правовідношення; як функції представника у відповідному правовідношенні; як правовий інститут у цілому, що включає внутрішні та зовнішні форми представництва [21, с. 61].

Визначальним для нашого дослідження є відмежування публічного представництва від приватного (приватноправового). Зокрема, в юридичній літературі слушно наголошено на тому, що публічне представництво відрізняється від приватноправового своєю функцією: воно вирішує завдання формування публічної волі; натомість у приватному праві воля суб'єкта, від імені якого здійснює свої повноваження представник, передбачається вже сформованою. Стороною, яку представляють у публічному праві, є невідзначене коло суб'єктів — народ у цілому, який ми розглядаємо суб'єкт права і суб'єкт влади саме через систему народного публічного представництва. Тому погодимося із влучним висловом Ф. Анкерсмита: «...без політичної репрезентації немає і народу як реальної політичної єдності» [22, с. 28]. Саме тому парламент, на думку Г. Єллінека, є «в юридичному сенсі організованим народом» [23, с. 429-430].

Категорія народного представництва є однією з провідних у теорії права та в теорії конституційного права, з якою пов'язується визнання народу суб'єктом права і суб'єктом влади, що є юридичною підставою самовизначення народу та його суверенітету, права народу на творення держави та формування органів влади. З цієї теорією тісно пов'язана категорія політичного представництва.

У сучасній науковій літературі виокремлюються два основних підходи до визначен-

ня суті політичного представництва — широкий та вузький. У межах першого підходу до представницької системи включають усіх осіб (виборних та призначуваних членів законодавчих та виконавчих органів), які приймають більшість рішень у формі законів або виконавчих розпоряджень, певним чином відображаючи інтереси всього суспільства чи його окремих частин. При цьому компонентами структури політичного представництва виявляються практично всі органи влади та працюючі в них посадові особи [24, с. 13], проте, чи не головним недоліком цього широкого підходу є те, що визначальною властивістю різні дослідники вважають якусь одну характерну рису, яка домінує в системі народного представництва і при цьому рідко у кого з них збігається [24, с. 14-15].

Дійсно представницька система виступає виключно то як функціонально єдина система установ, то як організована група людей, то як форма соціальності, то як процес пристосування одне до одного думки більшості населення і державної політики [30, с. 13]. Характерною в цьому ключі є теоретична конструкція, запропонована американською дослідницею Х. Піткін [29, с. 191], в інтерпретації якої представництво не позначає емпіричну реальність, а лише виступає конструкцією, яку різні вчені використовують у різних значеннях, а тому критерієм оцінки того чи іншого визначення може слугувати не його відповідність ясному значенню, а точність застосування у кожному конкретному випадку; в цілому ж, на думку Х. Піткін, представництво означає передачу в певному сенсі чогось, що тим не менше не передається буквально або фактично, а звідси — у визначенні представництва закладено парадокс: щось передається і водночас не передається [24, с. 13-14; 29, с. 191]. Так, зокрема, описуючи філософські підвалини народного представництва Ф. Анкерсміт визнав, що репрезентація «робить присутнім те, що є відсутнім. Представницький орган створює присутніми відсутні думки та дії людей. У процесі політичної репрезентації зображення політичної волі, яка існує в одному середовищі (народі), робиться видимим і присутнім в іншому середовищі (представницькому органі)» [25, с. 64].

Цікаво, що широкий підхід до тлумачення представництва фактично нівелює роль його суб'єктів. Характерним з цього погляду є визначення представництва як переважно публічної, інституалізованої взаємодії між багатьма людьми і групами осіб, яка відбувається складними шляхами в комплексі більш широкомасштабних соціальних взаємодій. Специфіка представництва, за цією

інтерпретацією, обумовлена не діяльністю індивідуальних учасників процесу, а загальною структурою і функціями системи, стереотипами багатосторонньої діяльності багатьох людей, для яких політичним представництвом є діяльність представників політичних партій, спрямована на вирішення проблем та реалізацію інтересів тих, кого представляють, відповідь на їхні проблеми і запити, що, зрештою, і породжує певний самообман суспільства, віру у доброго царя чи у відданих народу і безкорисливих депутатів.

Натомість, на відміну від політичного представництва, поняття «народного представництва» більш наочно і конкретно вказує на реальне джерело влади, лакмусовий папірець для визначення рівня демократичності влади та політичного режиму держави. При цьому від ступеня розвитку народного представництва залежить форма держави (державного правління), ієрархія, структура і компетенція органів державної влади. Найширше виявляється народне представництво в парламентських республіках, провідною особливістю яких є верховенство парламенту в системі органів державної влади [26].

Відтак, концептуально важливим є те, що народне представництво передбачає вираження інтересів народу. Воно обумовлене народовладдям, є відображенням участі в діяльності публічних установ представників суспільства і підпорядковується конституційно-правовим принципам демократичного правління. Ще давньогрецькі (Анаксагор, Аристотель, Демосфен, Перикл, Платон, Протагор) та римські (зокрема Цицерон) мислителі вказували на необхідність народного представництва як однієї з основ державного правління. За умови, якщо народ у державі має політичні права, але не може (внаслідок значних територіальних просторів держави) скористатися ними безпосередньо, він обирає на певний термін представників, яким делегує свої повноваження, але не в повному обсязі, а частково (йдеться про існування референдуму) [27, с. 34]. З точки зору видатного французького мислителя доби Просвітництва Ш. Л. Монтеск'є, яка нині є усталеною та класичною в тлумаченні призначення і суті народного представництва, ідея такого представництва ґрунтується на тому очевидному міркуванні, що оскільки народ безпосередньо не в змозі здійснювати законодавчу владу, він може робити це за допомогою своїх представників [28, с. 289]. Такі ж міркування, на думку американської дослідниці Х. Піткін, були визначальними для О. Гамільтона, Дж. Джея та Дж. Медісона. Отже, за Ш. Л. Монтеск'є, парламентарії є представниками народу в парламенті, саме

обрані депутати здатні найкраще обговорювати державні інтереси, а загальнодержавний представницький орган слід обирати для ухвалення законів та контролю за їх виконанням [28, с. 293].

Нині панівною у сучасних демократичних державах є доктрина народного представництва, тісно пов'язана з концепцією народного суверенітету та принципом рівності громадян у здійсненні їх політичних прав. Ключовою ознакою такого представництва є визначальна роль прямих виборів як засобу кооптації народних представників до складу представницьких органів влади. Зокрема, це представництво «забезпечується через прямі вибори, тобто вибори за участі усього виборчого корпусу за умови обрання депутатів безпосередньо виборцями. Це, по-перше, означає, що народне представництво є виборним, а по-друге — визначає суспільно-політичну роль виборів як основного механізму забезпечення народного представництва, а отже, реалізації суверенітету народу в умовах державного режиму представницької демократії». На нашу думку, з відповідальним представницьким правлінням пов'язані нерозривно принцип верховенства права, організація влади на засадах її поділу на гілки, обмеження влади правом. У цій категорії логічно поєднується визнання народу суб'єктом права та суб'єктом влади, який формує через систему народного представництва увесь механізм державної і самоврядної влади, а також розуміння соціальної та юридичної відповідальності держави і муніципалітетів перед народом як сувереном, їх обов'язки забезпечувати правопорядок і захист прав і свобод людини і громадянина та соціуму, в тому числі і в умовах нових глобальних викликів.

Список використаних джерел:

1. Анкерсмит Ф. Р. Эстетическая политика. Политическая философия по ту сторону факта и ценности / пер. с англ. Д. Кралечкина ; под науч. ред. И. Борисовой ; Нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики». Москва : Издательский дом Высшей школы экономики, 2014. С. 46.
2. Энциклопедический словарь правовых знаний: Советское право / ред. В. М. Чхиквадзе. Москва : Изд-во «Советская Энциклопедия», 1965. С. 365.
3. Советский Энциклопедический Словарь. 4-е изд. Москва : Советская Энциклопедия, 1989. С. 1064.
4. Griffiths G. Representative Government in Western Europe in the Sixteenth Century. Oxford, Clarendon Press, 1968, un vol. in-8°, xviii-622 p.
5. Еллинек Г. Общее учение о государстве: Право современного государства / под ред.

С. И. Гессен. 2-е изд., исправ. и допол. Санкт-Петербург: Н. К. Мартынов, 1908. Т. 1. С. 418.

6. Манен Б. Принципы представительного правления / пер. с фр. Санкт-Петербург: Евр. ун-т в Санкт-Петербурге, 2008. С. 16–56.

7. Медяник Д. В. Виникнення і розвиток ідеї політичного представництва у політичній думці Західної Європи. *Вісник Дніпропетровського університету*. 2012. № 9/2. С. 216–217.

8. Mansfield H. C., Jr. Modern and Medieval Representation. *Representation* / ed. by J. R. Pennock, J. W. Chapman. N.Y., 1968. P. 55–82.

9. Закоморна К. О. Відповідальне правління в аспекті конституційної реформи: український та зарубіжний досвід. *Актуальні проблеми державно-будівництва та місцевого саморядування в контексті конституційної модернізації*. Харків: НДІ держ. буд-ва та місц. самоврядування, 2016. С. 42.

10. Костицький В. В., Кобан О. Г. Обмеження правом законодавчої та судової влади: монографія. Київ: «Видавничий дім «АртЕк», 2017. 228 с.

11. Бориславська О. Конституційна реформа як шлях формування в Україні конституційної системи обмеженого правління (на основі досвіду європейської моделі конституціоналізму). *Право України*. 2014. № 7. С. 47–54.

12. Савчин М. В. Конституціоналізм і природа конституції: монографія. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2009. С. 266.

13. Kostytsky V. Scientific ideas, legal progress, scientific legal doctrine: searching for the optimal power model in the modern state. *European science. Európska Veda. Scientific journal. Vedecký časopis, Podhájka*, 2019, Vol. 4., pp. 47–50;

14. Kostytsky V. Local self-government as a separate branch of power in Ukraine: theoretical and methodological issue. *Соціологія права*. 2019. № 1-2 (26-27). С. 27–34.

15. Костицька І. О. Інститут президентства в Україні: становлення і функціонування. Теоретико-правовий аналіз. К.: Інститут законодавчих передбачень і правової експертизи. 2003. 496 с.

16. Kostytska I. O. Institute of Presidency in Ukraine: Establishment and function. Theoretical and legal analysis. K.: Institute of Legislative Projections and Legal Expertise. 2003. 74 p.

17. Henkin L. New Birth of Constitutionalism: Genetis Influence and Genetis Defects. *Constitutionalism, identity, difference and legitimacy: theoretical perspectives* / editor Michel Roseufeld: A conference on Comparative Constitutionalism:

Theoretical Perspectives on the Role of Constitutions in the Interplay Between Identity and Diversity (January, 1993). *Cordozo Law Review*, 1994. P. 41–42.

18. Крусян А. Р. Сучасний український конституціоналізм: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2010. С. 62–63.

19. Representation and Responsibility: Exploring Legislative Ethics. Editors: Bruce Jennings, Daniel Callahan. New York: Plenum press, 1985. 332 p.

20. Matthew Flinders. Fifty Years of Representative and Responsible Government: Contemporary Relevance, Theoretical Revisions and Conceptual Reflection; Birch A. H. Representative and Responsible Government. 1964.

21. Субботин Н. А. Представительство в англо-американском праве: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Москва, 1983. С. 61.

22. Анкерсмит Ф. Р. Репрезентативная демократия. Эстетический подход к конфликту и компромиссу. *Логос*. 2004. № 2 (42). С. 28.

23. Еллинек Г. Общее учение о государстве. 2-е изд., исправ. и допол. С. И. Гессеном. Санкт-Петербург: Издание Юрид. книжного магазина, 1908. С. 429–430.

24. Савельев В. А. Капитолий США: прошлое и настоящее. Москва: Мысль, 1989.

25. Костицька І. О. Політико-правова природа народного представництва. *Право України*. 2006. № 10. С. 9–14.

26. Костицька І. О. Конституційно-правові основи статусу народного депутата України в системі народного представництва: дис... канд. юрид. наук: 12.00.02. Київ, 2010.

27. Васильченко О. Ю. Розвиток інституту народного представництва в Україні: дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.01. Київ, 2017. С. 34.

28. Монтескье Ш. Л. Избранные произведения / общ. ред. и вступ. ст. М. П. Баскина. Москва: Гослитиздат, 1955.

29. Pitkin H. F. The Concept of Representation: Murphy Colleen, Gardoni Paolo, McKim Robert. Climate change and Its Imhacts. Risk and Inequalities. Springer International Publishiing, AG, part of Springer Nature, 2018. URL: <http://doi.org/10.1007/978-3-319-77544-9>. P. 191.

30. Шаповал В. Політико-правова категорія народного представництва: питання теорії. *Право України*. 2013. № 5. С. 13.

31. Оніщенко Н. М. Проблеми поняття, сутності та природи права. *Юрист України*. 2011. № 2. С. 5–10.

Статья посвящена проблемам народного представительства, рассматривается как общественный феномен. Авторы объединили свои предыдущие исследования, посвященные проблемам представительной демократии и народного представительства (И. Костицкая) и исследования народного представительства как формы реализации власти народа, который рассматривается не только как источник власти, но и как субъект власти, что обусловило выделение представительной власти (парламент, президент, местное самоуправление) и функциональной власти (исполнительная власть – государственная и самоуправляющаяся, судебная властей, аттестационная власть и контрольно-надзорная власть) как новое видение вопросов разделения властей (В. Костицкий) в контексте реализации ответственного представительного правления.

Авторы исходят из того, что явление народного представительства и парламентского представительства в частности, современный демократическое развитие общества и государства немислим без функционирования и дальнейшего совершенствования системы представительной парламентской демократии, которая впитывает в себя ряд демократических институтов, связанных между собой механизмом свободных, равных, общих, периодических выборов, происходящих путем тайного голосования и проходят в атмосфере всеобщей политического участия субъекта власти Украинского народа – избирательного корпуса, предполагает высокий общекультурный уровень нации. В рамках именно такой парадигмы развития общества и государства наметился и выкристаллизовался современный концепт ответственного представительного правления.

Авторы рассматривают понятие, характерные черты и признаки ответственного представительного правления. В статье также представлен краткий анализ двух основных концепций представительства «концепции действия» и «концепции правовых отношений», по которым согласно первой представительство интерпретируется как деятельность, то есть, совокупность действий, которые заключаются в осуществлении сделок и иных юридических действий одним лицом (представителем), который действует в пределах полномочия от имени другого лица – того, кого представляет (принципала), а по второй под представительством усматривается система отношений, построенных на правовых нормах и направлена на реализацию интересов и целей принципала.

Исследуются проблемы сочетания политического представительства и правовой представительства в системе власти, а также зарубежный опыт, теория и практика ответственного представительного правления на примере научно-теоретического наследия известных ученых и их отражение в национальном законодательстве различных государств. Авторы приходят к выводу, что ответственное представительное правление может быть прочитано в современных условиях как одним из оснований усиления государственно-правового воздействия на ход общественных событий в условиях новых глобальных вызовов (изменений климата, массовых переселений, мировой пандемии, терроризма и т.п.).

Ключевые слова: народное представительство, ответственное представительное правление, разделение властей, народ как субъект власти, глобальные вызовы, представительные органы власти, функциональная власть.

The article deals with the issues of people's representation considered as a social phenomenon. The authors combined their previous studies regarding representative democracy and people's representation (I. Kostytska), as well as people's representation as a form of exercise of power by the people, with the people considered not only as a source of power, but also as a subject of power, leading to the separation of representative power (parliament, president, local government) and functional power (executive power – state and self-governing, judicial authorities, assessment authorities and supervisory authorities) as a new vision of issues of separation of powers (V. Kostytsky) in the context of the responsible representative governance. The authors assume that the phenomenon of people's representation and especially of parliamentary representation, as well as modern democratic development of society and the state is inseparable from the functioning and further improvement of the system of representative parliamentary democracy, which involves a number of democratic institutions, interconnected by the mechanism of free, equal, general and periodic elections by means of secret ballot voting and taking place in the atmosphere of general political participation of the subject of power of the Ukrainian people – the electorate, which implies a high nationwide cultural level. Modern concept of responsible representative governance has been outlined and crystallised within this paradigm of social and state development.

The authors examine the concepts, characteristics and attributes of a responsible representative governance. The article also provides a brief analysis of two basic concepts of representation: the "concept of action" and "the concept of legal relations"; the first concept interpreting representation as an activity, namely a set of actions consisting in the implementation of agreements and other legal actions by one person (the representative), performed within the scope of authority on behalf of another person – the person he represents (the principal), whilst the second concept provides for a system of relations founded on legal norms and aimed at realisation of the principal's interests and goals.

This research also covers matters of combining political representation and legal representation in the system of powers, as well as relevant foreign experience, theory and practice of responsible representative governance on the examples of theoretical achievements of famous scholars reflected in the national legislation of different states.

Key words: people's representation, responsible representative governance, separation of powers, people as the subject of power, global challenges.